

Біженці та шукачі захисту в Україні

Хасібула приїхав в Україну з Афганістану у 2011 році. У 2018 році він отримав грант УВКБ ООН для навчання на курсах барберів та купівлю обладнання, необхідного для його роботи в барбершопі в Одесі. Станом на червень 2019 року, Хасібула закінчив курси і успішно працевлаштувався. В майбутньому він планує розширити свій бізнес, оскільки бачить попит на послуги доброго барбера і йому щиро подобається його нова професія.

Огляд

З 2011 року в Україні існують дві форми захисту людей, які тікають від переслідування і війни у своїх країнах і шукають притулок/захист в Україні: **статус біженця** і **статус додаткового захисту**. Біженці та шукачі захисту в Україні походять із більш ніж 60-ти різних країн. Дехто з них зміг вивчити українську мову, знайти роботу, почати бізнес та інтегруватися, інші ж зіткнулися із труднощами в інтеграції та самозабезпеченні, часто через своє вразливе становище і особливі потреби. Це стосується, зокрема, одиноких багатодітних матерів, дітей розлучених із родиною, людей із обмеженими можливостями, чи тих, хто пережив травматичний досвід. На шляху інтеграції біженців також постають такі перешкоди, як дискримінація, законодавчі невідповідності, корупція та здебільшого погана економічна ситуація в Україні, які так само є перешкодами і для українців. В Україні є розвинуте законодавство у сфері притулку і відповідальні державні установи, але і досі існують прогалини в імплементації та наданні ефективного захисту. Саме тому, дехто із шукачів захисту та біженців вирішує їхати до третьої країни у пошуках ефективного міжнародного захисту та кращих перспектив інтеграції. У більшості біженців в Україні немає перспектив безпечного та гідного добровільного повернення. Низький рівень позитивних рішень за заявами про надання захисту створює особливі труднощі для шукачів захисту на шляху їх інтеграції. Водночас, держава не надає їм соціальної допомоги, не забезпечує курсами вивчення мови чи індивідуальною допомогою у доступі до працевлаштування. Але незважаючи на ці труднощі, під час спільної оцінки потреб, організованої УВКБ ООН весною 2019 року, біженці та шукачі захисту підкреслили, що вони дуже зацікавлені вчити українську мову, знайти роботу чи розпочати бізнес, бо хочуть залишатися тут і називати Україну своїм домом.

Статистика

Кількість біженців в Україні (станом на 1 січня 2019 р.)

2,620

Біженці та особи, які потребують додаткового статусу

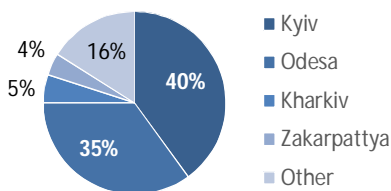
24%

Жінки та дівчата

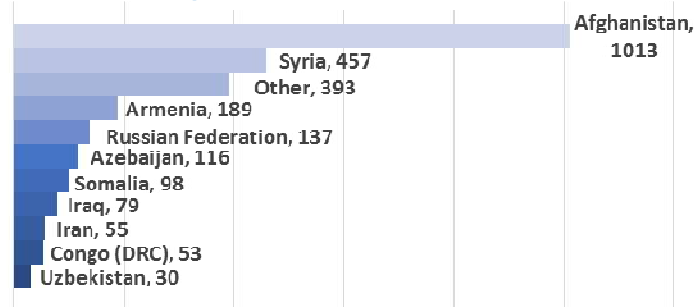
17%

Діти

Приймаючі області

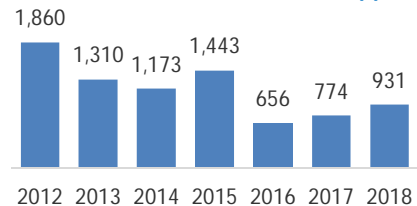
Країни походження

Тенденції

Незважаючи на великий приплив біженців і мігрантів через Середземне море та Балкани, протягом 2016 - 2018 років в Україні не було значного збільшення їхньої кількості. Більше того, після чотирьох років стабільного зростання кількості біженців і шукачів захисту в 2016 та 2017 рр., кількість новоприбулих скоротилася більш ніж наполовину, від 1433 нових заявників у 2015 році до 656 нових заявників в 2016 році і 774 у 2017 році. У 2018 році, кількість нових звернень збільшилася на 20%, але все ж залишалася незначною.

Нові заявники з 2012 по 2018 рр.

Низький рівень кількості позитивних рішень за заявами про надання захисту

УВКБ ООН оцінює, що в Україні зараз перебуває близько 6,500 шукачів захисту, які очікують на результати розгляду своєї заяви міграційною службою (ДМСУ) або судом. Водночас, лише близько 100 шукачів захисту отримують один із двох статусів щороку в Україні. Більшість шукачів захисту, включаючи і деякого із сирійців, отримують відмови. Саме тому, УВКБ ООН виступає за ширше врахування належних підстав і винесення більшої кількості позитивних рішень у справах шукачів захисту з країн, звідки зараз найбільше прибувають біженці.

“Наші діти підрастають, навчаються, і ходять до школи. Вони запитують нас, що вони повинні робити зі своїм життям, але ми не маємо для них відповіді, бо ми не знаємо, яке рішення буде прийнято міграційною службою у нашій справі, і коли воно буде прийняте.”

Шукач захисту, Таджикистан

“Мені призначили складну операцію для очей. Лікарі сказали, що затримка з операцією призведе до втрати зору. Все було готове завдяки УВКБ ООН та партнерам. УВКБ ООН були готові оплатити витрати на операцію, і я навіть вже був у лікарні. Але раптом лікарі усвідомили, що у мене немає відповідних міграційних документів. Вони просто відмінили операцію.”

Шукач захисту, Чад

УВКБ ООН в Україні

Агентство ООН у справах біженців (УВКБ ООН) працює в Україні з 1994 року. З моменту відкриття представництва в Україні, УВКБ ООН, співпрацює з державними органами на центральному та місцевому рівні, з метою покращення національної системи притулку у відповідності до міжнародних стандартів, а також працює у напрямку посилення потенціалу національних НУО у сфері захисту прав біженців. Підтримка уряду України в поліпшенні процедур надання притулку завжди була основною функцією УВКБ ООН. Однак в 2013 році співпраця активізувалася в зв'язку зі створенням програми Ініціатива якості систем притулку. У 2018 році, наприклад, УВКБ ООН провело підготовку 224 співробітників Державної міграційної служби з 12 регіонів, що розглядають заяви шукачів захисту.

Пріоритетні напрямки роботи УВКБ ООН в Україні є самозабезпечення та розбудова потенціалу, а саме:

- **Самозабезпечення та підтримка із грантами на розвиток бізнесу та здобуття професії:**

У листопаді 2017 року, УВКБ ООН розпочало програму грантів для самозабезпечення, яка надає фінансову підтримку біженцям та шукачам захисту, котрі хочуть розпочати власну справу або пройти курси професійної підготовки, щоб покращити їхню ситуацію із самозабезпеченням. 73 людини взяли участь у програмі у 2018 році. Види бізнес ідей, які отримали підтримку – найрізноманітніші. Більшість успішних заявників розпочали невелике фермерське господарство, бізнес у сфері фаст-фуду чи послуг. Інші приклади малих грантів включають швейний бізнес, виготовлення меблів, послуги графічного дизайну, перукарні та барбершопи. *Фото: Завдяки гранту УВКБ ООН, біженець з Таджикистану відкрив власне кафе східної кухні. Ідея виявилась успішною, і грантер вже*

готується до відкриття ще одного кафе у іншій локації.

- **Захист на рівні громад** – це процес, коли громади використовують власні знання і можливості для ідентифікації основних проблемних питань і розробляють план дій для вирішення цих питань. В Україні, УВКБ ООН підтримує громади біженців з тренінгами на різні теми, такі як мобілізація та посилення ресурсів громад, менеджмент громадських організацій, реагування на ситуації гендерного та сексуального насильства, навички параюристів з питань доступу до процедури притулку. У 2018 році, УВКБ ООН в Україні підтримало 16 таких ініціатив з боку громад та 18 проектів мирного співіснування, розроблених спільно громадами біженців та місцевих жителів. *Фото: На початку 2019-го року, УВКБ обладнало дві вечірні школи, які відвідують молоді біженці у Білій Церкві та у Вишневому Київської області. Спільне навчання допоможе молоді з громади біженців інтегруватись в українське суспільство.*

- **Курси української мови:** УВКБ ООН продовжує підтримувати базові курси української мови для біженців та шукачів захисту та адвокатує за відкриття сертифікованих курсів української мови відповідними державними установами. У 2018 році, Міністерство Освіти України співпрацювало з партнерами УВКБ ООН у розробці підручника для вивчення мови для біженців. У 2018 році, понад 280 біженців та шукачів захисту пройшли тренінги з різних напрямків, включаючи мовні курси. Під час консультацій з громадами біженців та шукачів захисту для виявлення основних потреб у 2019 році, курси з вивчення української мови було ідентифіковано громадами як пріоритет.
- **Допомога із працевлаштуванням:** УВКБ ООН та партнерські організації надають консультації біженцям та шукачам захисту щодо працевлаштування та доступу до ринку праці. Розбудовуючи партнерства, УВКБ ООН допомагає із доступом до практик та інтернату з подальшим працевлаштуванням; консультує з питань процедури нострифікації

дипломів для розширення можливостей працевлаштування за спеціальністю. УВКБ також надає допомогу в отриманні дозволів на працю та адвокатує із Державною Службою Зайнятості на центральному та регіональному рівнях за включення біженців та шукачів захисту у державні програми перекваліфікації.

6 серпня 2018 року, 30 юних біженців взяли участь у серії мотиваційних тренінгів, які проводили MBA Kids у партнерстві з УВКБ ООН та благодійним фондом Рокада. Тренінг включав лекції успішних українських бізнес-лідерів та безліч вправ для розвитку підприємницьких навичок.

- **Правова допомога:** УВКБ ООН надає безкоштовну правову допомогу через партнерські громадські організації шукачам захисту під час їх звернення за захистом, із доступом до їхніх прав на працевлаштування, медичні послуги та одержання належних їм документів. У 2018 році 2 539 біженців та шукачів захисту отримали правову допомогу від УВКБ ООН та партнерських організацій. Близько 500 осіб отримали підтримку із написанням та поданням резюме, 30 біженців змогли працевлаштуватись.
- **Фінансова підтримка для найуразливіших категорій:** УВКБ ООН надає фінансову допомогу, що покриває базові потреби найуразливіших категорій біженців та шукачів захисту, зокрема жінкам у ситуації ризику, дітям без супроводу та розлученим з сім'єю, особам з особливими потребами, включаючи потреби захисту, представникам ЛГБТІ спільноти і іншим.

А ВИ ЗНАЛИ?

УВКБ ООН в Україні працює згідно **Багаторічної стратегії захисту та пошуку рішень із залученням багатьох партнерів**, яка окреслює план роботи УВКБ в Україні на п'ять років (2018-2022 рр.). Основна мета – забезпечення захисту на досягнення довгострокових рішень для внутрішньо переміщених осіб, біженців та осіб без громадянства в Україні.

Основні перешкоди на шляху інтеграції в Україні включають:

Ключові проблеми та повідомлення з питань адвокації

На основі оцінки, розробленої спільно з Державною міграційною службою у 2018 році, а також спільної оцінки потреб з біженцями та шукачами захисту у 2019 році, УВКБ ООН робить наголос на наступних пріоритетах для вдосконалення системи притулку у 2019-2020 роках (*детальна інформація – у Ключових повідомленнях із питань адвокації: притулок в Україні*):

- Впровадити процедуру розгляду заяв про надання захисту в міжнародних аеропортах.
- Забезпечити належне фінансування та процедури використання перекладачів.
- Забезпечити, щоб усі особи мали право подати заяву про надання захисту без зайвих бар'єрів, незалежно від того, як і коли вони прибули до країни.
- Шукачі захисту повинні користуватися свободою пересування; затримання є винятковою мірою і може бути виправдане лише з легітимною метою.
- Шукачі захисту повинні мати справедливу можливість оскаржити негативні рішення.
- Шукачі захисту повинні мати доступ до безкоштовної термінової медичної допомоги
- Доступ шукачів притулку до працевлаштування повинен бути простим і практичним.
- Забезпечити вивчення мови шукачами захисту та біженцями.
- Взаємодія з громадами біженців та шукачів захисту.
- Усі особи, які мають потреби в міжнародному захисті, повинні мати право на натуралізацію після визначеного періоду проживання в країні.

Партнерська співпраця

Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги: Починаючи з 1 липня 2015 року державні центри надання безоплатної вторинної правової допомоги працюють і є доступними для шукачів захисту під час процедури розгляду їх заяви. Однак адвокатам центрів надання безоплатної правової допомоги досі не вистачає спеціальних навичок, необхідних для надання допомоги шукачам захисту та біженцям. Підтримка центрів БВПД з метою поступового розвитку їхнього потенціалу в сфері притулку є одним із стратегічних пріоритетів Агентства ООН у справах біженців в Україні. УВКБ ООН надає експертну підтримку системі безоплатної правової допомоги у регіонах, де надходить найбільша кількість заяв про надання захисту.

Державна міграційна служба України: Департамент у справах іноземців та осіб без громадянства Державної міграційної служби є основним партнером УВКБ ООН в Україні. ДМС була створена в 2010 році як державна установа, координувана Міністром внутрішніх справ. Через ДМС міністр реалізовує державну міграційну політику з питань боротьби з нелегальною міграцією, громадянства, реєстрації біженців та інших категорій мігрантів. ДМС несе відповідальність за реалізацію закону про біженців. Департамент у Києві координує роботу 12 територіальних управлінь, які проводять процедуру визначення статусу біженця. Рішення про надання захисту приймаються на центральному рівні.

УВКБ ООН також співпрацює з Державною прикордонною службою України; Верховним Судом України; Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини; Міністерством соціальної політики.

УВКБ ООН надає фінансову підтримку чотирьом НУО партнерам, які надають соціальну і правову допомогу біженцям та шукачам захисту, проводять заходи з адвокації та розвитку потенціалу. Партнери у **Києві:** БФ «Право на захист», «Рокада»; у **Львові, Луцьку, Чернігові та Харкові:** БФ «Право на захист»; в **Одесі:** ГО «Десяте квітня»; у **Закарпатській області:** Міжнародний фонд охорони здоров'я та навколишнього середовища «Регіон Карпат» (NEEKA)

CONTACTS

E-mail: ukrki@unhcr.org, Tel: +38 044 288-9710

LINKS

UNHCR Ukraine: www.unhcr.org/ua - Twitter: www.twitter.com/UNHCRUkraine

Facebook: www.facebook.com/UNHCRKyiv - Flickr: www.flickr.com/photos/unhcr_ukraine